

DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.14004790>

BASKETBOL O'YINI QOIDASI

Burxanov Anvar Asrarovich

Iqtisodiyot va pedagogika universiteti NTM katta o'qituvchisi

ANNOTATSIYA

Ushbu maqolada basketbol o'yinining qonun-qoidalari haqida ma'lumot berilgan. Professional va xavaskor o'yinchilar bilishi kerak bo'lgan asosiy qoidalar to'g'risida bayon etilgan.

Kalit so'zlar. *Basketbol, ixtiro, qonun-qoida, jamoa, sport, raqobat, xalqaro o'yin, milliy o'yin, hakam, videokuzatuv.*

ПРАВИЛА ИГРЫ В БАСКЕТБОЛ

АННОТАЦИЯ

В этой статье представлена информация о правилах игры в баскетбол. Описаны основные правила, которые следует знать профессиональным игрокам и любителям.

Ключевые слова: *Баскетбол, изобретение, правила, команда, спорт, соревнование, международная игра, национальная игра, судья, видеонаблюдение.*

BASKETBALL GAME RULES

ANNOTATION

This article provides information about the rules of the basketball game. Basic rules that professional and amateur players should know are described.

Keywords: *Basketball, invention, rules, team, sport, competition, international game, national game, referee, video surveillance.*

Kirish.

Basketbol dunyo miqyosida mashhur sport turlaridan biri bo'lib, 1891 yilda Jeyms Neysmit tomonidan ixtiro qilingan. Ushbu sport o'yinining muhim tomoni o'yin qoidalariga rioya qilishdir. Qoidalarning aniq belgilanganligi jamoalar o'rtasidagi adolatli va teng raqobatni ta'minlaydi. Ushbu maqola basketbolning asosiy qoidalari, ularning o'yin jarayonidagi ahamiyati va zamonaviy o'zgartirishlari haqida tahliliy ma'lumot beradi.

Materiallar va metodlar.

Maqola FIBA (Xalqaro Basketbol Federatsiyasi) tomonidan tasdiqlangan basketbol qoidalarini tahlil qilishga asoslangan. Shuningdek, milliy va xalqaro o'yinlar tahlili orqali qoidalarning qanday qo'llanilishi va o'yin jarayonida qanday o'zgarishlarga olib kelishi o'rganildi. Tadqiqot davomida basketbol qoidalari, amaliy video kuzatuvlar, o'yin protokollari va hakamlarning qarorlariga asoslangan ma'lumotlardan foydalanildi.

Natijalar.

Basketbol o'yin qoidalari asosan hujum va himoyani boshqarish, o'yinchilar o'rtasidagi aloqalarni tartibga solish hamda vaqt va maydon bo'yicha cheklovlarni ta'minlashga qaratilgan. Quyida asosiy qoidalar tahlil qilingan:

Vaqtning boshqarish:

4 chorakdan iborat o'yin: Har bir chorak 10 daqiqadan iborat bo'lib, umumiy o'yin vaqti 40 daqiqa. Har chorak oxirida qisqa tanaffus beriladi. Natijada o'yin dinamikasi oshadi.

Shot clock (24 soniya qoidasi): Har bir hujum 24 soniya ichida amalga oshirilishi kerak. Bu qoidaning kiritilishi o'yinda hujum tezligini oshirgan va himoyachilarning vaqt ichida harakatlanishini kuchaytirgan.

O'yinchilar harakati:

Sakkiz soniya qoidasi: Hujum qilayotgan jamoa to'pni o'z maydonidan raqib maydoniga 8 soniya ichida olib o'tishi kerak. Bu qoida raqibga qarshi tezkor va samarali hujumlarni tashkil etishni rag'batlantiradi.

Dribbling (to'pni yerga urib harakatlanish): O'yinchining har qanday harakati to'pni yerga urish bilan amalga oshirilishi kerak. Bu qoida o'yin tartibini saqlash va harakatlarni cheklashda muhim rol o'ynaydi.

Foul va buzilishlar:

Shaxsiy foul: Har bir o'yinchi 5 ta shaxsiy foul qilgach, o'yindan chetlatiladi. Bu qoida o'yinda haddan tashqari qo'pol harakatlarni oldini olishga xizmat qiladi.

Komanda foul: Agar bir jamoa chorak davomida 5 ta yoki undan ko'p foul qilsa, raqib jamoa avtomatik ravishda jarima zarbasini amalga oshirish huquqiga ega bo'ladi.

Ballarni hisoblash:

Ikki va uch ochkolik zarbalar: 6,75 metrlik chiziqdan uzoqda amalga oshirilgan zarba uch ochkolik hisoblanadi, chiziq ichida esa ikki ochkolik. Ushbu qoida o'yinda strategik zarbalarni ahamiyatini oshiradi.

Tahlil va muhokama.

Basketbol o'yin qoidalari o'yinning tezkor va dinamik bo'lishiga yordam beradi. Shot clock qoidasining kiritilishi hujum jarayonlarini tezlashtirdi va o'yinni yanada jozibador qildi. Shuningdek, foul qoidalari o'yinchilarni himoyada ehtiyotkor bo'lishga undaydi, bu esa o'yinni yanada texnikaviy qilib qo'ydi. Shaxsiy foul qoidasi o'yinchilarga to'g'ridan-to'g'ri javobgarlik yuklaydi va ularni himoyada yaxshiroq o'ynashga majbur qiladi.

Vaqt va maydon qoidalari o'yinni aniq va adolatli tashkil qilishga yordam beradi, bu esa jamoalar o'rtasida raqobatni mustahkamlaydi. Jamoalar hujum va himoyada tezkor qarorlar qabul qilishi va o'yin dinamikasini saqlab turishi talab etiladi.

Xulosa.

Basketbolning asosiy qoidalari jamoaviy o'yinlar uchun asos yaratadi va o'yinning tezligi hamda adolatli raqobatini ta'minlaydi. Foul, vaqtda cheklov va ballar hisoblash qoidalari o'yinni jozibador va raqobatbardosh qiladi. Zamonaviy basketbol taktik va texnik tomondan jiddiy rivojlanishni boshdan kechirmoqda, bunda qoidalarning to'g'ri qo'llanilishi jamoa muvaffaqiyatiga katta ta'sir ko'rsatadi. Basketbol qoidalari o'yinchilarni tartibda ushlab turish bilan birga, o'yinning jozibadorligini oshiradi va strategik elementlarni ta'kidlaydi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR.

1. Faxriddin Xo‘jayev “Basketbol” uslubiy qo‘llanma Tafakkur nashiryoti toshkent 2015-yil.
2. Shamuratova, B., Shamuratov, U., & Shamuratova, P. (2022). YOSH BASKETBOLCHILARNING JISMONIY SIFATLARINI RIVOJLANTIRISHDA HARAKATLI VA ESTAFETALI O‘YINLARNING O‘RNI. Academic research in educational sciences, 3(2), 664-668.
3. Botirovich, X. S. (2024). KOMPYUTER LINGVISTIKASINING BUGUNGI KUNDA JAHONDAGI AHAMIYATI. GOLDEN BRAIN, 2(16), 26-30.
4. Asror o‘g‘li, A. O. (2024). RAQAMLI MUHITDA INKLYUZIV TA’LIM. ALOHIDA TA’LIMGAMUHTOJ TALABALAR UCHUN IMKONIYATLAR VA MUAMMOLAR. Modern education and development, 11(3), 173-179.
5. Asror o‘g‘li, A. O., & Hamza o‘g‘li, M. O. (2024). ONLAYN TA’LIM O‘QITUVCHILARNI BAHOLASHDA KASBIY FAOLIYAT SOHASI SIFATIDA: ELEKTRON KURSLARDAN, MOOCLARDAN FOYDALANISHNING AFZALLIKLARI VA KAMCHILIKLARI. Modern education and development, 11(3), 166-172.
6. Botirovich, X. S. (2024). RAQAMLI MUHITDA O‘QITISH TEXNOLOGIYALARI VA MODELLARI. Modern education and development, 11(3), 155-161.
7. Iskandar o‘g‘li, S. B., & Hamza o‘g‘li, M. O. (2024). TA’LIMNING TURLI DARAJALARIDA ONLAYN TA’LIMNING PSIXOLOGIK-PEDAGOGIK JIHATLARI. Modern education and development, 11(3), 133-140.
8. Botirovich, X. S., Murodullo o‘g‘li, J. O. T., & Iskandar o‘g‘li, S. B. (2024). PYTHON DASTURLASH TILINING KELIB CHIQISHI. Modern education and development, 11(3), 120-126.

9. Abduvaliyev, A. A., & Sunatov, J. T. (2024). IQTISODIYOTNI RAQAMLASHTIRISHDA TREND MEZONIDAN FOYDALANISHNING NAZARIY ASOSLARI. Экономика и социум, (2 (117)-1), 69-73.

10. Sunatov, J. R., Rustamov, R., & Dustmurodova, M. (2024). KOMPYUTER LINGVISTIKASIDA FONETIK TAHLIL JARAYONI. Modern Science and Research, 3(5), 191-195.

11. Iskandar o'g'li, S. B. (2024). VIRTUAL O'YINLARNING YOSHLAR ONGGIGA TA'SIRI. GOLDEN BRAIN, 2(16), 31-35.

12. Sa'dullayev, A., Abdurazzoqov, S., & Asadullayeva, M. (2024). MARKETING OF SOCIAL NETWORKS IN THE MODERN WORLD ROLE IN THE FIELD. Talqin va tadqiqotlar.

13. Botirovich, X. S., & Iskandar o'g'li, S. B. (2024). PERFORM ADDITION AND MULTIPLICATION OPERATIONS IN EXCEL. GOLDEN BRAIN, 2(16), 42-46.

14. Sunatov, J. R., Shamatova, G., & Maxmanazarov, O. (2024). TA'LIMDA KOMPYUTER TEXNOLOGIYASIDAN FOYDALANISH (MS POWERPOINT AMALIY DASTURIY TA'MINOT MISOLIDA). Talqin va tadqiqotlar, (28).

15. S.M.Sidikov, I.To'xtanazarov, D.R.Norqulov, I.Ismoilov. "Basketbol". Farg'ona – 2015.

16. Bozarov Farkhod Samadovich, . (2023). FUNDAMENTALS OF COMPUTER-AIDED DESIGN CONSTRUCTION OBJECTS. American Journal Of Applied Science And Technology, 3(07), 13–18. <https://doi.org/10.37547/ajast/Volume03Issue07-04>